

Megjegyzések egy könyvbírálat margójára

Az SZKP XX. kongresszusa és pártunk Központi Vezetőségének határozatai által teremtett szabadabb légkör Szeged szellemi életében megindította az alkotó vitákat. Ezeknek — igen helyesen — egyre nagyobb teret szentel a Délmagyarország. A bátorhangú bíráló, amely előbbrevizsi egyes kérdések megoldását, hasznos és kívánatos. Ezért jelentős az a kritikai ismertetés, amely nemrégiben jelent meg a Délmagyarországban Végh Joachim tollából *A szegedi munkásság harca a Tanácsköztársaságért 1917—1919. c. könyvről*. Há-

lás vagyok Végh Joachimnak azért, hogy cikkében rámutatott munkám néhány hiányosságára és felhívta figyelmemet olyan tényezőkre, amelyeket további tudományos munkámban is feltétlenül meg kell szívlelnem. A cikknek azonban több megállapításával *elvileg* nem lehet egyetérteni. Akadnak benne olyan tételek, amelyek elolvasása után egyesek helytelen következtetésekre juthatnak fontos elvpolitikai kérdésekben. Ennek elkerülése végett szükséges, hogy a Délmagyarország hasábjain tisztázzuk nézeteltéréseinket.

forrásokból származó — adatot sorolok fel (pl. a 25, 33—34, 35, 50, 62, 82, 87, 90, 95, 135—136, 148, 178, 195, 201—202. lapokon), amelyek azt bizonyítják, hogy a helyi szocialdemokrata vezetők fékeztek a munkásság forradalmi harcának kibontakozását. Állásfoglalásuk nemegyszer az adott viszonyok helytelen megítéléséből, vagy abból a meggyőződéséből fakadt, hogy a fennálló helyzetben a mozgalom mérséklésével szolgálják legjobban a munkásságot. Ezt bizonyítja pl. az 1919. júniusi események. Ebben az időben a szegedi munkásság harcának legmegfelelőbb formája a politikai tömegsztráik volt. Ezzel akadályozták gőrdített az ellenforradalmi kormány működése elé, késleltette a Tanácsköztársaság elleni támadás megindítását Szeged környékéről, védelmezte a magyar kommünnt. A szocialdemokraták állást foglaltak a sztráik ellen. Abban igazuk volt, hogy a politikai tömegsztráik a kezdődő fehér terror viszonyai közepette iszen nagy áldozatokot követelt a szegedi munkásoktól. Azonban a főkérdés a Tanácsköztársaság fennmaradása volt, ennek kellett alárendelni az osztályharcot Szegeden. Eppen ezért a szocialdemokraták állásfoglalása helytelen volt. Bár fellépésükkel a szegedi munkásságot kivonni igyekeztek az ellenforradalmi terror csapásai alól, ez a külső körülmény nem változtat azon, hogy a valóságban, *objektíve a munkásság igazi érdekei ellen dolgoztak.* Ebben az értelemben használatom többször „a jobboldali szocialdemokrácia árusítása” kifejezést, ami tehát lényegét tekintve helytálló, csak megfogalmazásbelileg nem egészen pontos.

forgó cikkében veszélyesen kísért annak lehetősége, hogy egyesek a júliusi előtti helytelen nézetek végétől az ellentétes oldalú helytelen nézetek végétébe essenek, és továbbra is csak fehér-fekete alapon gondolkodjanak a valóságban sokszínű dolgokról is. Az ilyen szemlélet hibáiban mitsem segít az, hogy időnként felcseréljük a fehéret és feketét. Ez legfeljebb a fényképészeti technikában elfogadható eljárás azzal a megjegyzéssel, hogy az árnyalatoknak még a jó fényképek-nél is nagy a jelentőségük. A kritikának — július után és július szellemében, tanulva régi hibáinkból — igazságosnak, megalapozottnak kell lennie. És ha ilyen és csak ha ilyen, éri el a célját, csak így használ az ügynek.

A szerkesztőbizottság cikke nagyon hasonlít azoknak az eljárásához, akik a fürdővízzel együtt a gyermeket is kiöntik. Az ilyen eljárás ellen azért kell óvat emelni, hogy bizonyos idő múlva, amikor a higgadt és józan mérlegelés mércéje alá állítjuk a múlt eseményeit, ne legyen szükség újabb önkritikára. Most már a régi, mindnyájunk által elítélt módszerek ellenkező előjelt használataért. Sem egész cikkemmel, sem pedig a fényképezésre vonatkozó hasonlattal nem azt akarom mondani, hogy megbírált könyvem hiánytalanul betölthető az önmagam által is felállított követelmények. Úgy vélem, hogy a hozzáértés, az *eszemcsere, a bizonyítás és ellenbizonyítás* ad majd választ arra, hogy munkáimnak hol vannak javítandó hiányosságai, kiküszöbölendő gyenge pontjai. Hol lesz szükség több árnyalatra (és ez jogos igény egész történetírásunkkal szemben), több színre.

Nagyon sokan emlékeznek még Szegeden és az egész országban is a TTIT szegedi szervezete által 1955. szeptember 10-én rendezett Irodalmi Újság matinéra. Tulajdonképpen ekkor bontottak zászlót a magyar irodalom legjobbjai az önkény és a dogmatizmus ellen, s bár a matiné közönsége nagy tetsszettel és lelkesedéssel fogadta a megújuló magyar irodalom friss verseit, hiszen mind Benjámin, mind Aczél Tamás, vagy Zalkó Zoltán verseiből a valóság, az igazság kutatása, a nép sorsáért való aggodás csendült ki. Az önkény és a dogmatizmus bajnokai ekkor kezdték meg rágalomhadjárataikat a magyar írók ellen, az Irodalmi Újság szerkesztőbizottságát leváltották, stb.

Az 1919-es proletárdiktatúra időtartama Szegeden

E probléma eldöntése első pillanatra egyszerű kronológiai kérdéseknél látszik. Valójában a — főként a francia megszállás következtében igen bonyolult — szegedi viszonyok gondos társadalmi, politikai elemzését kívánja meg, Végh Joachim nem fogadja el könyvemnek azt a megállapítást, hogy Szegeden 1919. március 22-től március 27-ig, öt napig tartott a proletárdiktatúra, hanem kiterjeszti azt a március 14-től 22-ig, illetve március 14-től április közepéig terjedő időszakra. Hogy amár március 27-től április közepéig eltelt napokban Szegeden proletárdiktatúra volt-e vagy sem, azt az dönti el, *hogymilyen természetű változások a hatalom gyakorlása kiknek a kezében volt, történtek-e, és ha igen, akkor milyen természetű változások a hatalom gyakorlását illetően.* Március 14-én a szegedi munkástanács megbízottai felszólították Dettre János kormánybiztosot és Somogyi Szilveszter polgármestert a közigazgatás vezetésének átadására. (Lásd könyvem 96. lapját. A további hivatkozások is erre a könyvre vonatkoznak.) Noha Wallisch Kálmán és Czibula Antal átvették a kormánybiztos, illetve polgármesteri hivatalát, Dettre és Somogyi továbbra is helyükön maradtak (1). Úgy színtén a közigazgatási apparátus, a hatalom szervezete teljes egészében a régi maradt. (97. lap) Semmi olyan intézkedés nem történt, ami a proletárdiktatúrára jellemző. Tehát csak *formai változások* következtek be, a hatalom továbbra is a burzsoá szocialdemokrata koalíció helyi szerveinek kezében maradt, osztálytartalma nem változott meg. Igaz — mint erre Végh Joachim rámutat — e változás „a forradalom rohamos fejlődését mutatta”, de nem közvetlenül, hanem közvetve. A jobboldali szocialdemokrata többség munkástanács azért esközölte ezt a változást, hogy a hatalom közvetlen kezébe kerüljön a látványos elvonja a tömegeket a forradalmi harctól. Proletárdiktatúráról tehát nem beszélhetünk. (Az ellenforradalmi történetírók ezeket a napokat „denaturáltnak” illetve „neveztek”, ezzel is

jelezve, hogy ekkor még nem valódi proletárdiktatúra volt, hanem csak látszata.) A forradalmi proletariátus március 22-én ragadta kezébe az államhatalom és az államigazgatás helyi szerveit. A hatalom osztálytartalmaiban tehát ekkor következett be döntő változás. **Március 27-ig a direktórium és a Forradalmi Intéző Bizottság a munkássztály bizalmából, a proletariátusra támaszkodva, annak érdekében gyakorolta a hatalmat** (112—116. lap). Március 26-ról 27-re virradó éjjel a franciák intervenciója következtében a direktórium és a Forradalmi Intéző Bizottság a várost elhagyni kényszerült (119—120. lap). A hatalom osztálytartalmaiban újabb döntő változás következett be: a burzsoázia megbízottai vették át a hatalom gyakorlását. Működésük során a munkások nem támogatták őket. Az új városvezetés a francia burzsoá csapatok fegyveres erejére támaszkodott és megkezdte a kommunisták bebörtönzését (121—122. lap). A francia „városkormányzóság” útmutatásainak és szándékainak megfelelően a Tanácskormány néhány rendeletét — forradalmi lényegük kidobásával — „végrehajtotta” (126. lap.) E rendeletek „végrehajtásában” — amit Végh Joachim a szegedi proletárdiktatúra fennállása bizonyítékának tekint — ugyancsak közvetve tükröződött a munkástömegek forradalmi harcukézsége. A burzsoá városvezetés taktikai okokból, nem pedig a munkássztály érdekeinek érvényrejuttatása céljából tette közzé a Tanácskormány rendeleteit. Igazi célja a munkásság megévezése volt. Azt a látszatot akarta kelteni, hogy március 27-én nem történt változás a hatalom osztálytartalmaiban. Így kívánta a jelentős forradalmi erőt képviselő munkásságot elvonni a harctól, így próbálta a nyílt ellenforradalmi diktatúrára való átmenetet zökkenőmentessé tenni. Ilyen körülmények között március 27. után nem beszélhetünk proletárdiktatúráról. A tények tehát azt bizonyítják, hogy Szegeden az 1919-es proletárdiktatúra március 22-től március 27-ig tartott.

Ennyit kívántam Végh Joachim cikkével kapcsolatban elmondani. E választ elküldtem a Délmagyarország szerkesztőségének azzal a kéréssel, hogy a lap közölje.

A szerkesztőség azonban nem kívánta közölni, hanem elhelyezte a Délmagyarország október 7-i számában a baloldali szektás nézetekkel foglalkozó szerkesztőségi cikkben többek között sommásan elítélte könyvemet is. Ha Végh Joachim (aki egyébként az 1919-es Csongrád megyei események történetében kutat és így a kérdés egyik szakértőjének tekinthető) cikkének több — főleg a szocialdemokraták értékelését illető — megállapításával nem érthetem egyet, még kevésbé fogadhatom el a szerkesztőbizottság a régi párcsuralmi időkre emlékeztető és akkor divatos kijelentésszerű, „vezényszavas” „bírálatát”. Ez a „bírálat” minden érvelés, bizonyíték, tehát a tudományosság, vagyis a marxizmus megkövetelte kellékek nélkül egyszerűen a dogmatikus történetírás csodájának nevezi könyvemet. Az ilyen kijelentésekkel bájos vitatkozni, mert hiszen nincsenek tényei, érvei, amelyekkel állítását alátámasztja. Elfogadni éppen úgy nem lehet, mert könyvemben állításaimat adatokkal, az 1918—19-es szegedi munkásmozgalom történetére vonatkozó, az általam elérhető és szerintem teljes forrásanyag feldolgozásával, tudományosan alátámasztottam. Jelen esetben azonban nem is annyira a könyv maga és konkrétén a rá vonatkozó állítás az érdekes, hanem a szerkesztőbizottság — ismét csak a régi időkre emlékeztető — sematikus, általánosító állásfoglalása, amely konkrét vizsgálat és mélyreható elemzés nélkül jelent ki valamit, mond ítéletet eleveken és holtak felett, valamint az, hogy elvárja és azt hiszi, hogy a júliusi határozat után az ilvenféle kijelentéseknek önállóan gondolkodó ember hitelt adhat.

Engedje meg a szerkesztőbizottság, hogy felhívjam figyelmét a következőkre: a szerkesztőbizottság szóban-
Ennyit kívántam Végh Joachim cikkével kapcsolatban elmondani. E választ elküldtem a Délmagyarország szerkesztőségének azzal a kéréssel, hogy a lap közölje.
A szerkesztőség azonban nem kívánta közölni, hanem elhelyezte a Délmagyarország október 7-i számában a baloldali szektás nézetekkel foglalkozó szerkesztőségi cikkben többek között sommásan elítélte könyvemet is. Ha Végh Joachim (aki egyébként az 1919-es Csongrád megyei események történetében kutat és így a kérdés egyik szakértőjének tekinthető) cikkének több — főleg a szocialdemokraták értékelését illető — megállapításával nem érthetem egyet, még kevésbé fogadhatom el a szerkesztőbizottság a régi párcsuralmi időkre emlékeztető és akkor divatos kijelentésszerű, „vezényszavas” „bírálatát”. Ez a „bírálat” minden érvelés, bizonyíték, tehát a tudományosság, vagyis a marxizmus megkövetelte kellékek nélkül egyszerűen a dogmatikus történetírás csodájának nevezi könyvemet. Az ilyen kijelentésekkel bájos vitatkozni, mert hiszen nincsenek tényei, érvei, amelyekkel állítását alátámasztja. Elfogadni éppen úgy nem lehet, mert könyvemben állításaimat adatokkal, az 1918—19-es szegedi munkásmozgalom történetére vonatkozó, az általam elérhető és szerintem teljes forrásanyag feldolgozásával, tudományosan alátámasztottam. Jelen esetben azonban nem is annyira a könyv maga és konkrétén a rá vonatkozó állítás az érdekes, hanem a szerkesztőbizottság szóban-

November 4-én lesz az Irodalmi Újság matinéja Szegeden

Nagyon sokan emlékeznek még Szegeden és az egész országban is a TTIT szegedi szervezete által 1955. szeptember 10-én rendezett Irodalmi Újság matinéra. Tulajdonképpen ekkor bontottak zászlót a magyar irodalom legjobbjai az önkény és a dogmatizmus ellen, s bár a matiné közönsége nagy tetsszettel és lelkesedéssel fogadta a megújuló magyar irodalom friss verseit, hiszen mind Benjámin, mind Aczél Tamás, vagy Zalkó Zoltán verseiből a valóság, az igazság kutatása, a nép sorsáért való aggodás csendült ki. Az önkény és a dogmatizmus bajnokai ekkor kezdték meg rágalomhadjárataikat a magyar írók ellen, az Irodalmi Újság szerkesztőbizottságát leváltották, stb.

A TTIT megyei titkársága most örömmel értesítette szerkesztőségünket, hogy az Irodalmi Újság szerkesztőgárdája nyilvános szereplését Szegeden kívánja megkezdeni — ott, ahol utolsó nyilvános szereplése volt 1955-ben, a Szegedi Nemzeti Színházban. A november 4-i, vasárnapi matinén a következő írók vesznek részt: Aczél Tamás, Benjámin László, Csoór Sándor, Dutka Ákos, Hámos György, Háy Gyula, Kónya Lajos, Kuczka Péter, Nagy Sándor, Sarkadi Imre, Zalkó Zoltán és Erdei Sándor, az Írószövetség főtájkára. Közreműködik Szőrényi Éva, Pálota Erzsébet és Ungár Imre zongoraművész.

Nagy várakozással és szeretettel tekintünk íróink szegedi szereplésére.

A szocialdemokrácia szerepének értékelése

Helyesen mutat rá Végh Joachim arra, hogy könyvemben a szocialdemokraták szerepének értékelése több esetben nem a leghelyesebb. Előfordulnak baloldali túlzások. Helyenkint a megfogalmazás nem elég pontos; ennek folytán keletkezhetett Végh Joachimnak az a benyomása, hogy a szocialdemokraták tevékenységét „egyoldalúan”, „mesterként” értékelem és „erőszakolt konstrukciókhoz” folyamodom munkásárulói tevékenységük bizonyítására. Kezd terjedni olyan felfogás, amely az összes szocialdemokraták tevékenységét egyértelműen pozitívan értékeli. A szocialdemokratákkal kapcsolatos, a múltban elkövetett súlyos hibák jóvátétele azonban nem azt jelenti, hogy a munkássztály érdekeivel (egy bizonyos történelmi helyzetben) ellentétes politikáikat elleplezzük, illetve ami fekete, azt fehérre mos-

suk. Ha ezt tennék, akkor eltérnénk a történelmi igazságtól. Nemcsak a „balos” túlzások ellen kell küzdenünk, hanem ugyanakkor az ellenkező előjelű torzítások és hamisítások ellen is.

1918—19-ben a történelmi fejlődés a munkássztály elé a proletárforradalom győzelemre juttatásának feladatát állította. A munkássztály érdeke a proletárforradalom megvalósítása volt. Azok a munkásvezetők, akik ezt akadályozták, (akár tudatosan, mint pl. Garami Ernő, Peidl Gyula, vagy Szegeden Ábrahám Mátyás, Olejnyik József, akár jóhiszeműen, atól a reformista ideológiától vezetve, hogy a polgári demokratikus forradalmat csak évtizedek múlva követheti proletárforradalom) mindenképpen a munkásság érdekei ellen cselekedtek.

Könyvemben számos olyan — az eseményekkel egykoru

GAÁL ENDRE

A szerkesztőbizottság nem hagyhatja megjegyzés nélkül Gaál elvtárs cikkét. Mindenekelőtt: nem tudjuk, honnan veszi azt az értesülést, hogy szerkesztőségünk „nem kívánta” megjelentetni korábban megírt cikkét. Semmi ilyen nem közöltünk vele se szóban, se írásban, hiszen közöltük volna azt a cikket is, ha nem kéri vissza.

Ami az október 7-i szerkesztőbizottsági állásfoglalást illeti, az amellett, hogy — a benne felvetett kérdések nyilvánvalóvá teszik ezt — Gaál elvtárs eredeti cikkétől teljesen függetlenül készült, nem vállalhatja Gaál elvtárs könyvének kimerítő értékelését. A cikk végén viszont volt egy megjegyzés, amely a lap által az utóbbi hónapokban elkövetett hibák kijavítására vonatkozott. A szerkesztőbizottság ezen — Gaál elvtárs megnyugtatóra közölte ezt — a könyv új értékelését is érte, amit a közeljövőben, most már nemcsak könyvvel, hanem mai cikkével kapcsolatban is, el fogunk végezni.

A színház sajtófogadása

Sajtófogadást adott tegnap délután a Szegedi Nemzeti Színház a Városi Tanács elnöke hivatalában. A sajtófogadason megjelent Dénes Leó elvtárs, a Városi Tanács v. b. elnöke, a Szegeden tartózkodó Kolozsvári Állami Román Operaház három képviselője: Constantin Ursulescu, Stella Simonetti Állami-díjas és Theofil Carabiberi, a Népminisztérium színházi főosztályának, a vidéki színházak és a Szegedi Nemzeti Színház, valamint a különböző sajtóorgánuk képviselői.

Dénes Leó v. b. elnök bevezető szavai után Duka Antalné igazgató ismertette a Szegedi Nemzeti Színház ideji műsortervét, és a környező országokkal — Románia, Jugoszlávia — kötendő cserelapadásokat. Duka Antalné igazgató tájékoztatójában beszélt az idej évad színházberendezési számának örömdöntes emelkedéséről, amely összefügg azzal, hogy a Szegedi

Levelezőnk írja

JAVASLAT AZ ÉLELMISZERBOLTOK NYITVATARTÁSÁNAK SZABÁLYOZÁSÁRÓL

Az élelmiszerboltok nyitvatartási idejének szabályozását — mely szerint ezek a boltok naponta fél órával hamarabb zárának — helyesnek tartom. Ezzel kapcsolatban mégis volna egy módosító javaslatom. Megfigyelésem szerint a hét legforgalmasabb üzleti napja a szombat. Ezért helyesnek tartanám a nyitvatartási időt — más napra — úgy módosítani, hogy az egy műszakos boltok közül azok, amelyek reggel 6-kor nyitnak, szombaton csak 4 órakor zárának, a reggel 7-kor nyitók szombaton csak 5-kor zárának. Szerintem ez a módosítás mind a helybeli vásárlókra, mind a vidékről a szombati piacra bejövőkre egyaránt kedvező lenne. A módosításhoz persze hallgassák meg a vásárlói-közöniséget és boltok dolgozóit is.

Majorossi Gusztáv

KEVÉS AZ ÖZVEGYI JÁRULÉK

En egy özvegy SZTK járadékos vagyok. Olvastam lapjukt, hogy a szakszervezet ajánlotta a kormányt, hogy az SZTK özvegyi járuléka — mivel nagyon kicsi — emeljük fel. Üdvözlöm a szakszervezetet, hogy rólunk, hetvenéves özvegyekről is jó szívet gondolok, mert bizony 175 forint nagyon kicsi. Jön a tél, sohase tudok 50 kilónál több szénét venni, nagyon szegényesen élek, magam vagyok, nincs senkim, aki segítsen rajtam. Még egyszer üdvözlöm a szakszervezetet, munkásság meg lapomat nekik, hogy mi, öregek mennyire örülünk, ha teljesedne, hogy többet kapnánk.

Csiszár Imréné

ASSZONYOKNAK

Ne vásároljunk az utcáról! Gesztenye püré

A Széchenyi téri új Mezőker-boltot a berendezése, megépítése teljesen alkalmassá teszi arra, hogy az áru eladásra kedvező egészségügyi körülmények között történhessék meg. A Mezőker azonban ezel úgy látszik, nem törődik, nem elégszik meg a ragyogó üzlettel. Árjukkal kihurcolkodnak az utcára. Ládában áll az üzlet előtti járdán a gyümölcs, zöldség. Lepi a por, amiből jócskán van a forgalmas útszakazon. A hulladékból pedig szinte bokáig érő szemetet „gyártanak” a ládák körül, ami megint csak egészségtelen és csúnya is.

megtiltják az utcai árusítást a Mezőker előtt, figyelmeztessék a hibákra az üzlet vezetőit az asszonyok. Ne fogadjanak el olyan árut, amelyet az utcán tartanak, onnan árusítanak!

Félfő gesztenyét héjában megfőzünk, meghámozzuk, áttörljük. Tíz deka cukrot, egy csomag vanília cukrot, féldeci rumot adunk hozzá és összekeverjük. Krumplipomón átnyomjuk, tejszínhabbal adjuk asztalra.

Gyümölcsborok

ALMABOR: Mástfél kiló almát héjastól lereszelünk, ráteszünk nyolcvan deka cukrot és négy liter vizet. Uborkás üvegben leköve állni hagyjuk tíz napig. Naponta megkeverjük. Tíz nap után leszűrjük, üvegbe öntjük. Frissen fogyasztjuk el, de egy-két hétig el is áll. Teába is jó ízesítőnek.

Gyümölcsborok
ALMABOR: Mástfél kiló almát héjastól lereszelünk, ráteszünk nyolcvan deka cukrot és négy liter vizet. Uborkás üvegben leköve állni hagyjuk tíz napig. Naponta megkeverjük. Tíz nap után leszűrjük, üvegbe öntjük. Frissen fogyasztjuk el, de egy-két hétig el is áll. Teába is jó ízesítőnek.
CSIPKEBOR: Két liter csipkebogyót megmosva

üvegbe teszünk. Egy kiló cukrot félfőzünk két liter vízzel és langyosan a boglyóra öntjük. Egy deka élesztőt és egy deka borkosavat (citromsót) adunk hozzá. Tüllel leközük és két-három hétig meleg helyen állni hagyjuk. Amikor letisztult, palackokba szűrjük. Halványpiros bort kapunk így, amely szintén igen jó ízesítő teába.